gemeente Opsterland

MONITOR SOCIAAL DOMEIN OPSTERLAND 2023

mei 2024

INHOUD

Inleiding **4**

1. Doel **5**
1.1 Toelichting

2. Kader **6**
2.1 Landelijke wet- en regelgeving
2.2. Landelijke en regionale afspraken
2.3 Lokale regelgeving

3. Inhoudelijke doelen **9**
3.1 Participatie
3.2 Gezondheid en Veiligheid
3.3 Opgroeien

4. Financiën **27**
4.1 Participatie
4.2 Wmo-maatwerkvoorzieningen
4.3 Opgroeien

5. Klanttevredenheid **35**
5.1 Klanttevredenheid Participatie (Wmo/Jeugd)
5.2 Klachten
5.3 Bezwaar en Beroep

6. Conclusie **37**

Samenvatting

De aanleiding voor de monitor sociaal domein is een rekenkameronderzoek. Het rekenkameronderzoek onderzocht de stand van zaken van de transformatie in het sociaal domein. Tegelijkertijd stond ook een bezuinigingsopgave centraal. Door te monitoren wilde men inzicht krijgen het gebruik van (hulp)voorzieningen, ontwikkelingen, inzicht in de kosten en maatschappelijke effecten. Informatie in het sociaal domein wordt in deze monitor verzameld en geduid.

Participatie/ meedoen
In 2023 hebben minder inwoners gebruik gemaakt van uitkeringen, bijzondere bijstand of onder bewindvoering staan. Dit komt onder meer door de goede arbeidsmarkt. Inwoners die kort in de bijstand zitten, komen er ook snel weer uit.

De effecten van vergrijzing zijn zichtbaar. We zien onder toename van het aantal inwoners dat gebruik maakt van huishoudelijke hulp, woningaanpassingen en wmo-vervoer. Ook het aantal inwoners dat beschermd woont is toegenomen. Het aantal inwoners dat gebruik maakt van individuele begeleiding blijft tussen de 210-250 inwoners. Inwoners komen in aanmerking voor individuele begeleiding als ze een ziekte, beperking of psychische aandoening hebben. Tot slot, we zien dat collectieve dagbesteding leidt tot een daling in het aantal declaraties.

Gezondheid
GGD Fryslân monitort eens per vier jaar de gezondheid van inwoners. De resultaten van deze nieuwe monitor worden medio 2025 verwacht. De huidige cijfers laten zien dat de leefomgeving in Opsterland beter scoort dan het Friese gemiddelde. Daarnaast geven inwoners minder te bewegen dan gewenst. Tegelijkertijd ligt het aantal sportlidmaatschappen hoger in Opsterland dan in Friesland en Nederland. Er zijn meer mantelzorgers in Opsterland én minder overbelaste mantelzorgers in Opsterland dan in Friesland.

Opgroeien
Het aantal kinderen in jeugdzorg stijgt weer sinds 2022. Het aantal leerlingen daalt in Opsterland en Friesland. Dit is een demografische beweging. Daarentegen hebben 151 leerlingen voortijdig de schoolbanken verlaten door overbelasting.

Financieel
- Participatie: positief resultaat op het BUIG-budget.
- Positief resultaat op wmo-maatwerkvoorzieningen.
- Het toepassen van het normenkader heeft geleid tot een daling van het gemiddeld aantal uren Huishoudelijke Hulp per week.
- Kosten voor maatschappelijke begeleiding stijgen.
- Kosten voor dagbesteding dalen, mede door inzet van collectievere vormen van voorzieningen.
- Kosten voor woningaanpassingen nemen toe.
- Kosten WMO taxivervoer nemen toe.
- Kosten Jeugdzorg nemen meer dan gemiddeld toe.

Klanttevredenheid
In de periode 2016-2023 schommelt het aantal klachten tussen 3 en 11. In 2023 hebben 12 inwoners hebben bezwaar gemaakt. Hiervan waren 5 bezwaren gegrond.

Inleiding

In het coalitieakkoord Opsterland 2022-2026 ‘Mei-inoar foarút’ heeft het college zijn ambitie als volgt omschreven:

Iedere inwoner doet mee en heeft de regie over zijn eigen leven. Het streven is om een samenleving te creëren met inwoners die zelfredzaam zijn, maar ook naar elkaar omkijken. Een samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft om zijn talenten optimaal te ontwikkelen en kan wonen, werken en recreëren in een gezonde en veilige omgeving.

Het sociaal domein Opsterland[1] heeft de ambitie van het college vertaald in de missie:

Sociaal domein Opsterland benut de kracht in de samenleving om inwoners (opnieuw) perspectief te bieden op een gezonde, veilige leefomgeving waarin iedereen zich optimaal kan ontwikkelen.

Daarbij is onze visie dat we staan voor:

- Het faciliteren en ondersteunen van inwoners die (nog) niet samen- of zelfredzaam zijn.
- Een integrale aanpak.
- Samenwerken op basis van partnerschap met (keten)partners uit verschillende sectoren.
- Professioneel handelen.

Op basis hiervan heeft het sociaal domein de onderstaande doelen geformuleerd:

- Sterke sociale samenleving.
- Passende sociaal-maatschappelijke ondersteuning.
- Integrale ondersteuning en hulpverlening: ‘1 gezin 1 plan 1 regisseur’.
- Effectieve, efficiënte en innovatieve organisatie.
- Vanzelfsprekend eigenaarschap en professionaliteit.

Om deze doelen te realiseren richt het sociaal domein zich op het verbeteren en optimaliseren van de:

- Dienstverlening.
- Bedrijfsvoering.
- Professionalisering.

Daarbij stuurt het sociaal domein op de onderstaande opgaven:

- Participatie (Meedoen en Meetellen).
- Gezondheid en Veiligheid (Preventie).
- Opgroeien (Talenten benutten en ontwikkelen).
- Bedrijfsvoering (Personele zaken, Financiën en ICT).
- Klanttevredenheid.

[1] Basis: Koers Sociaal Domein, maart 2021

1. Doel Monitor

De aanleiding voor de monitor sociaal domein is een rekenkameronderzoek. Het rekenkameronderzoek onderzocht de stand van zaken van de transformatie in het sociaal domein. Tegelijkertijd stond ook een bezuinigingsopgave centraal. Door te monitoren wil men inzicht krijgen in de ervaring van inwoners, het gebruik van (zorg)voorzieningen, ontwikkelingen hierin en inzicht in de kosten en maatschappelijke effecten. In deze monitor wordt data/informatie in het sociaal domein verzameld en geduid.

Het doel van de monitor is om:

- Inzicht te geven in de effecten van het vastgestelde beleid.
- De financiële stand van zaken inzichtelijk te maken: zijn de uitgaven in overeenstemming met het budget dat is toegekend.
- Inzicht te kunnen geven in de operationele voortgang van het SD.

De monitor is een van de middelen van het college van B&W en het management van de organisatie om bij te kunnen sturen bij onvoldoende voortgang van de realisatie van de doelen of dreigende overschrijding van budgetten.

1.1 Toelichting

In 2021 is gestart met de opzet van een integrale monitor voor het sociaal domein Opsterland. We nemen daarom ook 2021 als referentiejaar en bouwen de monitor van daaruit op. De nu voorliggende monitor reikt tot eind 2023. Waar dat niet het geval is, staat het aangegeven.

De indeling van de monitor is gebaseerd op de opgaven waar het sociaal domein op stuurt:

- Participatie (Meedoen en Meetellen).
- Gezondheid en Veiligheid (Gezond leven en wonen in een veilige omgeving).
- Opgroeien (Talenten benutten en ontwikkelen).
- Bedrijfsvoering (Personele zaken, Financiën en ICT).
- Klanttevredenheid.

De focus ligt bij alle opgaven op het bevorderen van Positieve Gezondheid en het voorkomen van problemen en/of het beperken daarvan (preventie).

2. Kader

Het sociaal domein Opsterland wordt in haar beleid en uitvoering begrensd door kaders: landelijke wet- en regelgeving, het coalitieakkoord Opsterland 2022-2026 ‘Mei-inoar foarút, vertaald in beleids-en uitvoeringsregels en het beschikbare budget.
Bij de uitvoering van de wet- en regelgeving staat de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de inwoners voorop. De ambitie van het college sluit hierbij aan (zie Inleiding).
Op hoofdlijnen wordt de relevante wet- en regelgeving hieronder toegelicht.

2.1 Landelijke wet- en regelgeving

Participatiewet *(PW):* iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. De PW is bedoeld als vangnet voor mensen die geen recht hebben op andere uitkeringen of (tijdelijk) geen enkele vorm van inkomen hebben.

Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers *(IOAW):* inwoners die na hun 50e jaar werkloos zijn geworden of vóór 1 januari 1965 zijn geboren kunnen in aanmerking komen voor een IOAW-uitkering. De IOAW-uitkering is een aanvulling op het (gezins)-inkomen tot bijstandsniveau.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen *(Bbz):* zelfstandigen die in (tijdelijke) financiële problemen komen die het voortbestaan van hun bedrijf bedreigen kunnen een beroep doen op de Bbz.

Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen *(IOAZ)*: zelfstandig ondernemers van 55 jaar en ouder die de AOW-leeftijd nog niet hebben bereikt en hun zelfstandig beroep of bedrijf moet stoppen omdat het inkomen hieruit onvoldoende is, kunnen een beroep doen op de IOAZ.

Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (*Wajong)* is een uitkering bedoeld voor mensen die voor hun 18e jaar of tijdens een studie een ziekte of handicap hebben gekregen waardoor nu en in de toekomst werken onmogelijk is.

Wet maatschappelijke ondersteuning *(Wmo)*: deze wet regelt dat inwoners met een beperking (gehandicapten, ouderen of inwoners met psychische problemen) de voorzieningen, ondersteuning en hulp krijgen die ze nodig hebben om zo lang en zo zelfstandig mogelijk te participeren in de samenleving.

Nieuwe Wet Inburgering (*NWI)*: geldt voor iedereen die inburgerings-plichtig wordt en heeft als doel dat de inburgeraar zo snel mogelijk meedoet en werkt in Nederland. De regie op de uitvoering ligt bij gemeenten.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening *(Wgs):* inwoners met (dreigende) problematische schulden (vroegsignalering) kunnen terecht bij de gemeente voor onder meer advies, schuldbemiddeling of een saneringskrediet.

Jeugdwet: uitgangspunt van de Jeugdwet is het efficiënter en effectiever maken van het jeugdbeleid en de voorzieningen voor de jeugdhulp. Met als hoofddoel het versterken van de eigen kracht van de jongere en van het verzorgend en probleemoplossend vermogen van zijn gezin en de sociale omgeving.

Leerlingenvervoer: een regeling op basis waarvan ouders van leerlingen - onder bepaalde voorwaarden - aanspraak kunnen maken op bekostiging van vervoerskosten van en naar school. De gemeente is verplicht om hier een regeling voor vast te stellen. De wettelijke

basis is gelegen in landelijke wetten: Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs.

2.2. Landelijke en Regionale afspraken

Hervormingsagenda Jeugd
De Hervormingsagenda Jeugd is een samenwerkingsverband van ministerie van VWS, zorgaanbieders, cliënten(vertegenwoordigers). Professionals en de VNG die werken aan de verbetering van het jeugdstelsel met als doel het realiseren van:

- betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek, wanneer dit nodig is;
- een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Fries Integraal Zorgakkoord
Het Fries Integraal Zorgakkoord (FrIZA) is een Friese doorvertaling van het Integraal Zorgakkoord. Friese gemeenten, zorgaanbieders en zorgverzekeraar werken op Fries niveau samen. In het regioplan FrIZA staat de koers beschreven van wat er in de toekomst nodig is om de zorg beschikbaar en toegankelijk te houden voor iedereen in Fryslân. De rode draad in alle opgaven is het versterken van de mienskip, de sociale basis en het inzetten op preventie.

De Friese Preventieaanpak
De Friese Preventieaanpak (FPA) is dé Friese samenwerking op preventie. Het is een doorvertaling van de afspraken uit het NPA naar Fryslân. De FPA heeft tot doel het in gang zetten van een brede beweging in Fryslân waarin partners gezamenlijk werken aan de ambitie: ‘een goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor iedereen’. Het is de bedoeling om hiermee goede gezondheid in alle levensfasen mogelijk te maken. De FPA zet in op de volgende thema’s: opvoeden, leefstijl, financiën, onderwijs, werk en participatie, gezondheidsvaardig, zorg en voorzieningen psychosociale gezondheid en leefomgeving. Er gebeurt al veel, en met behulp van de FPA wordt kennis en kracht gebundeld waarin het belangrijk is om uit te zoeken wat werkt, te delen wat werkt en te doen wat werkt.

Regiovisie
De 18 Friese gemeenten leggen in de gezamenlijke regiovisie een stevige basis om blijvend passende en kwalitatief hoogwaardige jeugdhulp te leveren. Daarmee voldoen ze aan de acht afspraken, zoals gesteld in de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO). In deze regiovisie zijn de ambities, doelstellingen en uitgangspunten van de jeugdhulp voor de periode 2023-2026 vastgelegd.
De regiovisie raakt aan een aantal landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen. Voor de regio Fryslân en de lokale situatie dient de regiovisie als een paraplu voor huidige en toekomstige beleidsontwikkelingen op het thema jeugd. Bij aanpalende ontwikkelingen, zoals de Hervormingsagenda, de Friese Preventieagenda en de Friese samenwerkingsagenda leggen we bij de uitwerking van de regiovisie de juiste verbindingen.

2.3 Lokale regelgeving

Lokale regelgeving bestaat onder meer uit verordeningen, beleidsnota’s en beleidsregels over Participatie, Jeugd en Wmo, Inburgering, Schuldhulpverlening, Leerlingenvervoer, Preventie. Hieronder staan de lokale kaderstellende documenten.

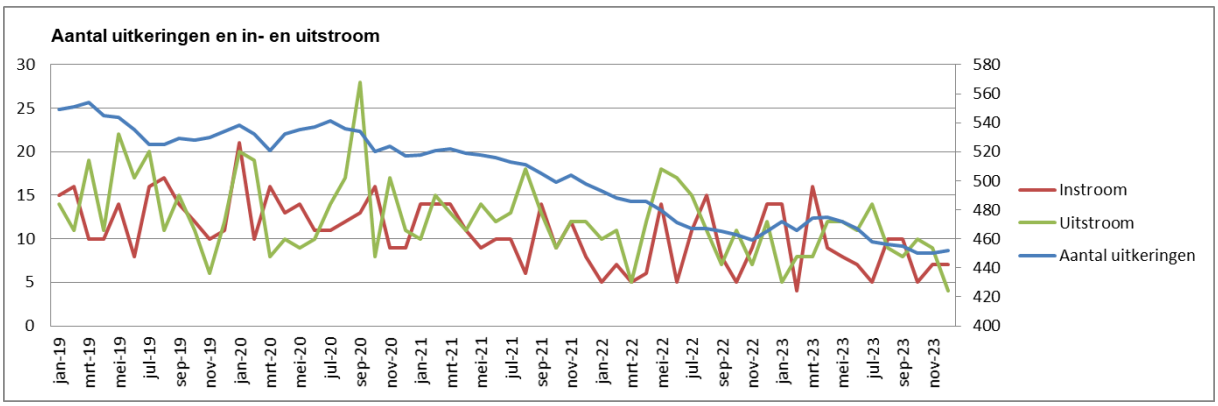
- Ontwikkelagenda Inclusieve samenleving
- Beleidsnotitie "Cultuur Promotie wordt Cultuur Evenementen"
- Kadernota sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2017-2021
- Nota Kansen Benutten 2016-2020
- Bibliotheekbeleid 2023-2026
- Afsprakenkader 2022-2026
- Beleidsnotitie Cultuureducatie 2023-2026

- Romte foar Taal 2021-2025
- Subsidieregeling Cultuurpromotie Opsterland 2016
- Ontwikkelagenda Inclusieve samenleving
- Preventie Agenda Opsterland 2021-2030
- Preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022

3. Inhoudelijke doelen

3.1.1 Participatie

Totaal aantal uitkeringen en in- en uitstroom vanaf 2019

Toelichting

Het aantal uitkeringen op basis van PW en IOAW is de afgelopen 5 jaar gedaald in de gemeente Opsterland. In het jaar 2023 zien we dat de uitstroom uit de bijstand hoger is dan de instroom in de bijstand. Echter, in het voorjaar en in de zomer is de instroom hoger dan de uitstroom, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt.

PW en IOAW

Bovenstaande grafiek geeft het verloop van de in- en uitstroom van uitkeringsgerechtigden en het aantal uitkeringen op basis van de PW (Participatiewet) en IOAW (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) weer vanaf 1 januari 2019 tot en met november 2023. Gehuwden zijn als 1 uitkering geteld.

In onderstaande tabel staat de ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden op basis van de PW en IOAW vanaf 1 januari 2019 tot 1 januari 2024

Soort uitkering	1-jan-19	1-jan-20	1-jan-21	1-jan-22	1-jan-23	1-jan-24
PW-alleenstaand	420	408	400	389	367	326
PW-gehuwd	146	146	126	108	100	108
IOAW-alleenstaand	39	42	43	38	34	25
IOAW-gehuwd	32	30	22	20	20	16
Totaal	**637**	**626**	**591**	**555**	**521**	**475**

Bbz en IOAZ

De uitkeringen Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen) en IOAZ (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) zijn niet opgenomen in de grafiek en tabel.

Duiding

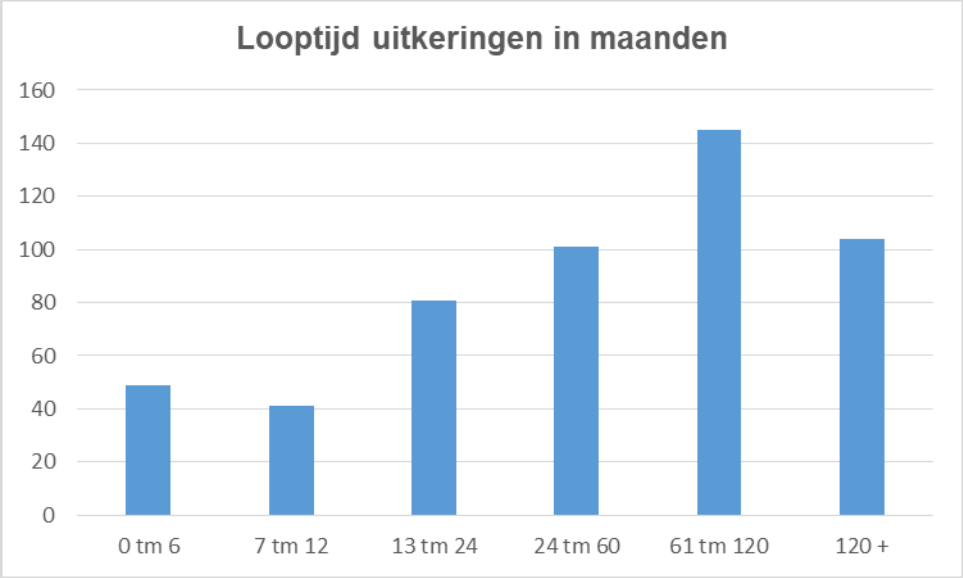
De stagnatie in de daling van de bijstandsuitkeringen in onze gemeente sluit aan bij het landelijke beeld. De groep die nu in de bijstand zit in de gemeente Opsterland heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Zij zijn moeilijker te begeleiden richting werk of sociale activering. Om deze groep tot werk te begeleiden vraagt meer of andere vormen van ondersteuning.

Daarnaast heeft gemeente Opsterland heeft relatief veel zorginstellingen binnen de gemeente. De mensen die hier verblijven, vragen ook vaak een uitkering op grond van de

PW aan, mede vanwege het feit dat ook de eisen voor toelating tot de WAJONG behoorlijk zijn verscherpt.

In onderstaande grafiek staan alle inwoners die gebruik maken van een uitkering (PW en IOAW) in 2023 (peildatum 1 oktober 2023), gerangschikt op basis van duur van de uitkering. Wat opvalt is dat twee derde van de bijstandspopulatie meer dan twee jaar in de uitkering zit. Van alle uitkeringsgerechtigden is meer dan een kwart 55 jaar en ouder en een kwart statushouder. Deze doelgroepen zijn moeilijker te begeleiden richting werk. Ook hier geldt: willen wij deze groep inwoners naar werk begeleiden, dan vraagt dat meer of andere vormen van ondersteuning.

Aantal uitkeringsgerechtigden en duur van de uitkering

Toelichting

In bovenstaande tabel staan alle inwoners die gebruik maken van een uitkering (PW en IOAW) in 2023 (peildatum 1 oktober 2023), gerangschikt op basis van duur van de uitkering. Iets minder dan een kwart van de uitkeringsgerechtigden zit langer dan 2 jaar in de bijstand. Dat betekent dat driekwart van de inwoners minder dan twee jaar in de bijstand zit.

Duiding

In de afgelopen jaren wordt in Opsterland steeds meer ingezet op het werken met een loonkostensubsidie voor mensen met een arbeidsbeperking, via een Afspraakbaan of een plek Beschut Werk. De mensen die met een loonkostensubsidie werken, komen daardoor ook uit de uitkering. In 2023 waren dit 71 loonkostensubsidies in Opsterland en 7 gerealiseerde plekken Beschut Werk.

Wet Inburgering 2021

De gemeente ondersteunt de inburgeraar vanuit de Wet Inburgering 2021 met inburgeren in maximaal drie jaar tijd. Op dit moment ondersteunt de gemeente Opsterland 47 inburgeraars met inburgeren. Voor 2024 is de taakstelling om 66 inburgeraars te huisvesten in de gemeente Opsterland, waarna ze dienen in te burgeren. Een belangrijke knop waar we aan kunnen draaien is investeren in inburgering en integratie, zodat nieuwe inwoners snel kunnen participeren in de samenleving.

3.1.2 Schulphulpverlening en bewindvoering

Schuldhulpverlening

In 2023:

- bedroegen de kosten van extern ingekochte begeleiding voor schuldhulpverlening € 133.000. (2022: € 104.000);
- hebben in totaal 95 inwoners (2022: 95) een vorm van begeleiding van schulpverlening ontvangen.

Op 1 januari 2024:

- Maken 66 unieke personen (2022: 70) gebruik van een traject externe schulphulpverlening.

In 2023 heeft de vroegsignalering, waar we vanaf medio 2022 mee werken, geleid tot de toeleiding naar 30 trajecten van externe hulpverlening.

Bewindvoering

Op 1 januari 2023 maakten 170 inwoners gebruik van een traject voor bewindvoering.
In 2023:

- bedroegen de kosten voor bewindvoering die via de bijzondere bijstand zijn betaald € 350.000 (2022: € 383.000) hebben in totaal 206 (2022: 230) inwoners een vergoeding voor bewindvoering ontvangen.

Op 1 januari 2024:

- maken 160 unieke personen gebruik van een traject bewindvoering.

De kosten voor bewindvoering zijn in de periode 2021 tot 2023 in 3 jaar tijd met € 60.000 gedaald, omdat er minder inwoners een vergoeding via de bijzondere bijstand hebben ontvangen.

3.1.3 Inwoners wonen zelfstandig en levensloopbestendig

De Wmo regelt hulp en ondersteuning voor inwoners, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen wonen en deel kunnen blijven nemen aan de maatschappij. Deze taak ligt bij de gemeente. Als inwoners zich niet meer voldoende op eigen kracht, via het eigen netwerk of via algemene of collectieve voorzieningen kunnen redden, dan kunnen ze een maatwerkvoorziening aanvragen.

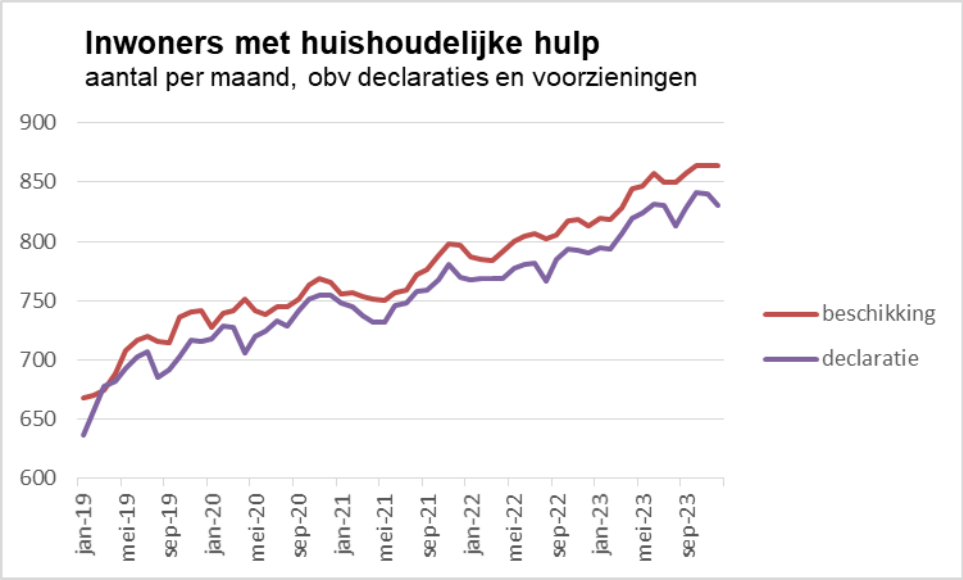
De gemeente kent indien nodig de volgende maatwerkvoorzieningen toe:

- Huishoudelijke hulp
- Begeleiding
- Dagbesteding
- Voorziening voor wonen, rollen en vervoer

Huishoudelijke hulp

Mensen die hun huis niet (meer) zelf kunnen opruimen of schoonmaken, kunnen huishoudelijke hulp aanvragen bij de gemeente.

Inwoners met huishoudelijke hulp per maand

Toelichting

Het aantal inwoners dat een aanvraag doet voor een indicatie voor huishoudelijke hulp is sinds de invoering van het inkomensonafhankelijke abonnementstarief gestegen. Door de corona-epidemie is deze stijging tijdelijk afgezwakt. Sindsdien is het weer iets toegenomen. De verwachting is dat het aantal aanvragen voor huishoudelijke hulp verder (licht) zal toenemen.

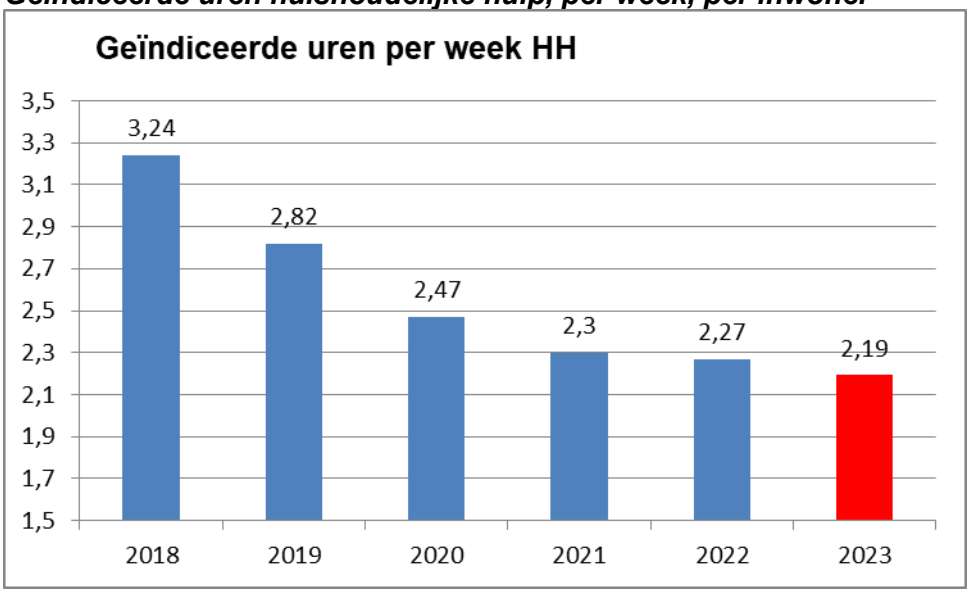
Duiding

Een verklaring voor de stijgende kosten is onder meer een stijgend aantal gebruikers en geïndexeerde tarieven. Redenen om gebruik te maken van huishoudelijke hulp zijn divers. Voorbeeldredenen zijn: fysieke beperkingen, mentale gezondheidsproblemen, chronische ziekten, tijdelijke situaties (zoals operaties, zwangerschap) of veroudering.

We verwachten een toename in het gebruik door de vergrijzing. Tegelijkertijd speelt leefstijl ook een rol. Een goede gezondheid draagt immers bij aan de zelfredzaamheid van inwoners, en kan remmend werken op de behoefte van huishoudelijke hulp. Een belangrijke knop voor het beheersen van de aantallen is meer inzetten op het bevorderen van gezondheid, zowel bij jonge als oudere inwoners.

Mogelijke oorzaken hiervoor zijn de doorzettende vergrijzing en het abonnementstarief. Van jaar op jaar zien we een stijging in het aantal inwoners dat gebruikmaakt van een maatwerkvoorziening huishoudelijke hulp. Hoe hoog de stijging precies zal zijn, is lastig te prognosticeren.

Geïndiceerde uren huishoudelijke hulp, per week, per inwoner

Toelichting

De gemiddelde indicatie is gedaald naar 2,3 uur per week in 2021. Ook in 2022 was de gemiddelde toekenning 2,3 uur per week. In 2023 zien we nog een verdere daling van het aantal uren waardoor we nu op een gemiddelde net onder 2,2 uur per week uitkomen.

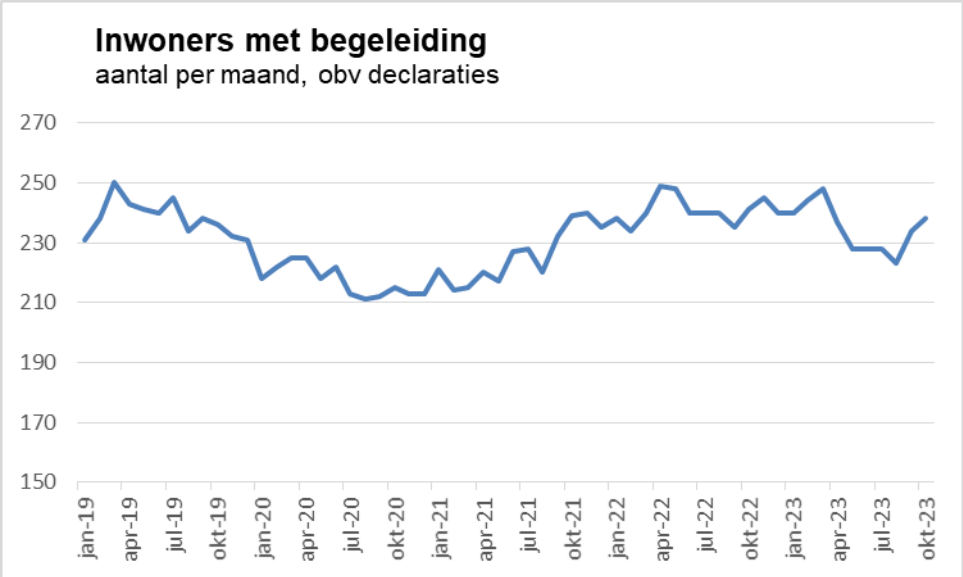
Duiding

Vanaf de zomer van 2020 worden nieuwe aanvragen voor huishoudelijke hulp beoordeeld aan de hand van het normenkader. De invoering van dit normenkader is een van de maatregelen van het bezuinigingspakket dat in 2020 is doorgevoerd. De invoering van het normenkader leidt tot een objectievere bepaling van het aantal uren huishoudelijke hulp dat wordt geïndiceerd. Tevens moet de invoering van het normenkader leidt tot een lagere gemiddelde toekenning per week.

Begeleiding

Mensen die moeite hebben om structuur en regelmaat in hun dagelijkse leven aan te brengen, kunnen ondersteuning krijgen in de vorm van individuele begeleiding. Inwoners komen in aanmerking voor individuele begeleiding als ze een ziekte, beperking of psychische aandoening hebben.

Inwoners met begeleiding per maand

Toelichting

Het aantal inwoners dat begeleiding heeft gehad in 2020 en 2021 was lager vanwege de corona-epidemie. Nu zijn we terug op het oude niveau. De doelgroep die gebruik maakt van begeleiding fluctueert binnen een bandbreedte en blijft relatief stabiel.

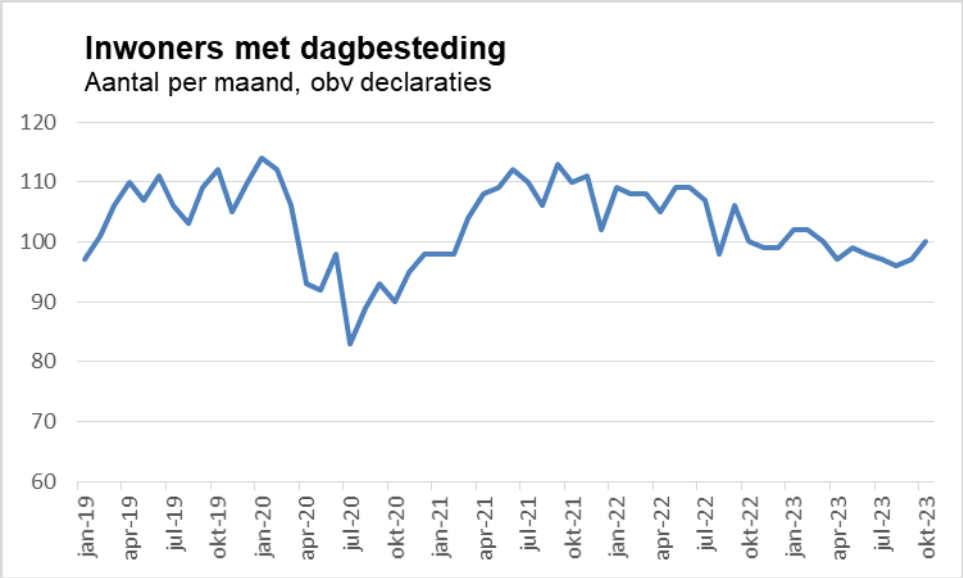
Duiding

Een mogelijk verklaring is dat de zorgvraag kan variëren afhankelijk van de behoeften van de inwoner. Veranderingen in de toestand van de inwoner kunnen leiden tot vraag naar individuele begeleiding, zoals nieuwe gezondheidsproblemen of verergering van bestaande aandoeningen. De beschikbaarheid en effectiviteit van informele zorgnetwerken, zoals familie, vrienden en buren die ondersteuning bieden, kunnen van invloed zijn op de vraag naar formele individuele begeleiding. Als informele zorgnetwerken goed functioneren, kan dit leiden tot een daling van het gebruik van individuele begeleiding. Een belangrijke knop waar wij aan kunnen draaien is het investeren in de sociale basis, bijvoorbeeld door vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning,

Dagbesteding

Dagbesteding is bedoeld om structuur te bieden en een zinvolle invulling aan de dag te geven. Daarbij helpt het om de zelfstandigheid waar mogelijk te vergroten. Het kan ook dienen om de mantelzorger te ontlasten. Het gaat hier om structurele activiteiten onder professionele begeleiding.

Inwoners met dagbesteding per maand (individuele voorziening)

Toelichting

De daling van het aantal inwoners met dagbesteding tussen januari 2020 en juli 2020 is te verklaren door eerste lockdown van de coronapandemie. Daarna is het aantal inwoners met dagbesteding toegenomen. Vanaf 2022 zien we weer een gestage daling in het aantal inwoners met dagbesteding.

Duiding

Een verklaring is dat wij meer inzetten op collectieve vormen van dagbesteding. De insteek is dat als er meer gebruikgemaakt wordt van de collectieve voorziening ‘dagbesteding’, er minder gebruikgemaakt wordt van de individuele maatwerkvoorziening.

Naast de individuele maatwerkvoorzieningen dagbesteding verstrekt de gemeente ook subsidie aan ZuidOostZorg om op drie locaties in de gemeente een collectieve voorziening dagbesteding aan te bieden. In 2023 hebben hier ongeveer 100 inwoners gebruik van gemaakt. Het collectief aanbieden van individuele voorzieningen is een belangrijke knop waar wij aan kunnen draaien om de aantallen te beheersen.

Wonen

Woningaanpassingen

Woningaanpassingen				
Jaar	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
categorie	**aantal**	**aantal**	**aantal**	**aantal**
trapliften	19	16	20	18
tilliften	5	8	4	1
douche/toiletvoorziening	5	5	5	3
woonunit	1	2	1	0
woningaanpassing	11	6	14	17

Toelichting

Het aantal aanvragen van trapliften blijft nagenoeg gelijk. Het aantal aanvragen per jaar schommelt tussen de 16 en 20. Dit geldt ook voor de woonunits. Daarentegen zien we een afname van tilliften en douche/toiletvoorziening. Het aantal woningaanpassingen is in de afgelopen drie jaren toegenomen.

Duiding
De stijging in het aantal woningaanpassingen is te verklaren door de inzetten op blijvers- of verzilverleningen. Deze leningen kunnen de kosten voor woningaanpassingen in de toekomst beïnvloeden. Met deze leningen kunnen inwoners zelf pro-actief woningaanpassingen bekostigen, zodat de gemeente geen maatwerkvoorziening hoeft te verstrekken. Dit is een belangrijke knop waarmee wij het aantal voorzieningen door de gemeente kunnen beïnvloeden.

Basisvaardigheden

Goede basisvaardigheden zijn belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving. Lezen, schrijven, rekenen en ook de digitale vaardigheden gebruik je in het dagelijks leven overal.

Informatiepunt Digitale Overheid			
Leermiddelen	Aantal lessen	Aantal cursussen	Aantal deelnemers
Klik & TIC Gorredijk	35		12
Digisterker Gorredijk		3	17
Digivitaler Gorredijk		1	8

Jaar	2021	2022	2023
Totaal aantal leden	4367	4275	4466
Leden t/m 17 jaar	2291	2278	2386
Leden 18+	2076	1997	2080

Toelichting
Onze gemeente één informatiepunt Digitale Overheid (IDO). Een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) biedt laagdrempelig, gratis en voor iedereen toegankelijke ondersteuning bij vragen over het gebruik van de digitale overheid. In 2019 startte in Nederland vijftien bibliotheken met de eerste IDO's. Vier jaar later telt Nederland 682 punten. De Informatiepunten zijn vooral in lokale bibliotheken te vinden. Het IDO in Opsterland is gevestigd in Gorredijk en bestaat sinds 2022. In 2023 zijn 25 geregistreerde vragen gesteld van inwoners. Dit is een toename van 316% ten opzichte van 2022. In totaal hebben worden 3 cursussen gegeven. In totaal hebben de cursussen 37 deelnemers gehad.

In 2023 zijn in Opsterland 4.466 inwoners lid van de Bibliotheken Zuidoost Friesland (BZOF). Hiervan is het aantal leden met een leeftijd tot en met 17 jaar toegenomen in de afgelopen twee jaar. Daarnaast zijn ook 1.225 inwoners lid van andere bibliotheken.

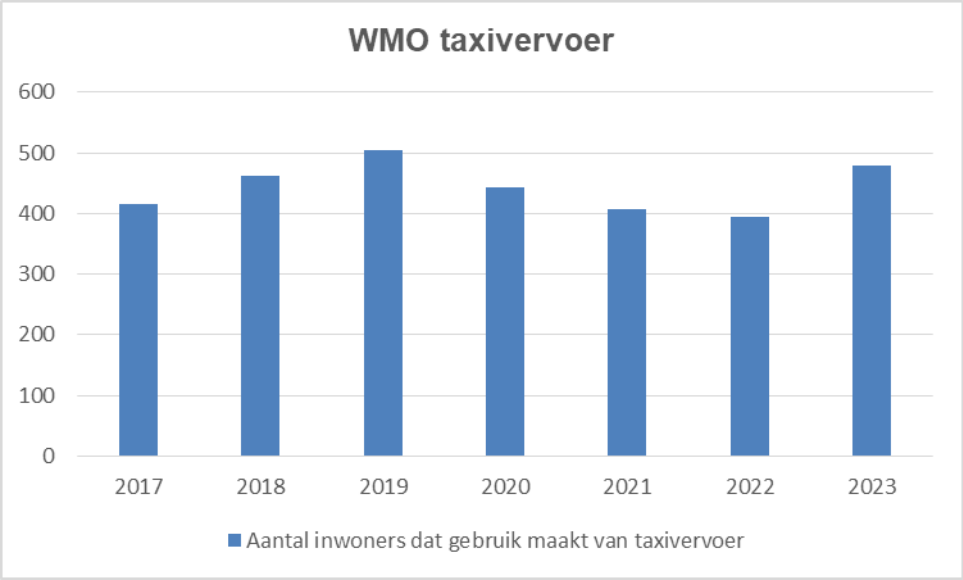
Duiding
In 2022 startte onze gemeente met het IDO. Het IDO is om die reden nog niet bekend bij alle inwoners. Wij verwachten dat als het IDO beter gepositioneerd is, inwoners meer vragen zullen stellen.

Inwoners kunnen lid zijn bij verschillende bibliotheken. Zo kunnen inwoners elders werken en daar lid zijn van een bibliotheek.

Vervoer

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) is bedoeld voor inwomners die hun eigen vervoer niet (meer) zelfstandig kunnen organiseren.

Inwoners met Wmo-taxivervoer per jaar

Toelichting

Het aantal inwoners wat gebruik maakt van taxivervoer neemt weer toe in 2023. Na de coronaperiode nam het aantal inwoners dat hiervan gebruik maakte af.

Duiding

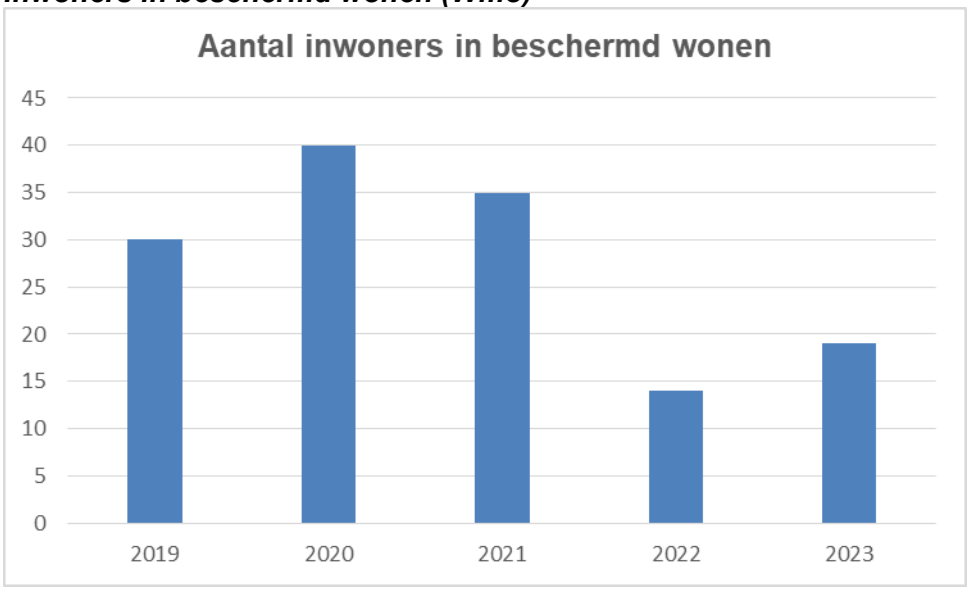
Vanaf 1 januari 2020 is de eigen bijdrage per kilometer verhoogd (van € 0,21 naar € 0,30) en is er een opstaptarief (€ 1,00) ingevoerd. Deze aanpassing én de corona-epidemie hebben geleid tot een daling van het gebruik van Wmo-taxivervoer en tot lagere kosten (zie hoofdstuk 6).

De coronapandemie ligt inmiddels achter ons. Daarmee ook alle bijbehorende maatregelen. Een verklaring is dat ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking weer hun reguliere leven oppakken. Hierbij horen ook meer reisbewegingen. We sluiten niet uit dat we ook hier een effect van de vergrijzing zien.

Beschermd wonen

Beschermd wonen is een vorm van wonen onder begeleiding voor mensen met psychische of psychosociale problemen.

Inwoners in beschermd wonen (Wmo)

Toelichting

In 2023 hebben 19 inwoners van de gemeente een voorziening voor beschermd wonen geïndiceerd gekregen. Dit aantal ligt in 2023 lager dan de jaren 2019, 2020 en 2021.

De start van de decentralisatie van middelen en taken voor beschermd wonen is door het Rijk opnieuw uitgesteld. Het onderdeel beschermd wonen is onderdeel van de Wmo. Op dit moment voert Sociaal Domein Fryslân (SDF) dit onderdeel provinciebreed uit. Dit betekent dat de inkoop en financiële afrekening door SDF wordt verzorgd.

Duiding

Het merendeel van deze inwoners verhuisd naar een andere gemeente door het ontbreken van passende beschermd wonen voorzieningen. Een stijging van het beschermd wonen in 2020 kan verklaard worden door de coronapandemie. De beperkte toegang tot ondersteunende diensten hebben situaties kunnen verergeren voor inwoners met psychische problemen. De lockdowns kunnen bestaande problemen hebben verergerd. Bijvoorbeeld door sociale isolatie, verlies van structuur en stressfactoren. Tot op heden wordt nog onvoldoende bijgehouden hoeveel inwoners met herkomst Opsterland in een andere gemeente woonachtig zijn. Met de invoering van het woonplaatsbeginsel zal hier verandering in komen.

3.2 Gezondheid en Veiligheid

De GGD voert elke vier jaar de gezondheidsmonitor uit voor alle Friese gemeenten. In 2020 is de laatste monitor voor de leeftijdscategorie 18-64 jaar en 65 jaar en ouder uitgevoerd. De resultaten van deze nieuwe monitor worden medio 2025 verwacht. We gaan hieronder daarom uit van de resultaten van de GGD-monitor 2020. De GGD-monitor van 2020 is afgenomen in coronatijd (september – november 2020).

Uit de GGD-monitor van 2020 blijkt dat voor de leeftijdscategorie 18-64 jaar het percentage inwoners met een (zeer) goed ervaren gezondheid gestegen is naar 87% (ten opzichte van 86% in 2016). Van de leeftijdscategorie 65+'ers geeft 71% in 2020 aan een (zeer) goede gezondheid te ervaren. Dit is een stijging van 2 procentpunt ten opzichte van 2016. Dit percentage ligt ook iets hoger dan het Friese gemiddelde. Daarentegen geeft ook ongeveer de helft van het totaal aantal inwoners aan dat zij minder bewegen dan gewenst.

De laatste reguliere gezondheidsmonitor jeugd (0-18 jaar) was in 2023. De resultaten daarvan worden medio 2024 verwacht.

3.2.1 Gezond leven

De gemeente zet de volgende interventies in om de gezondheid van onze inwoners positief te beïnvloeden.

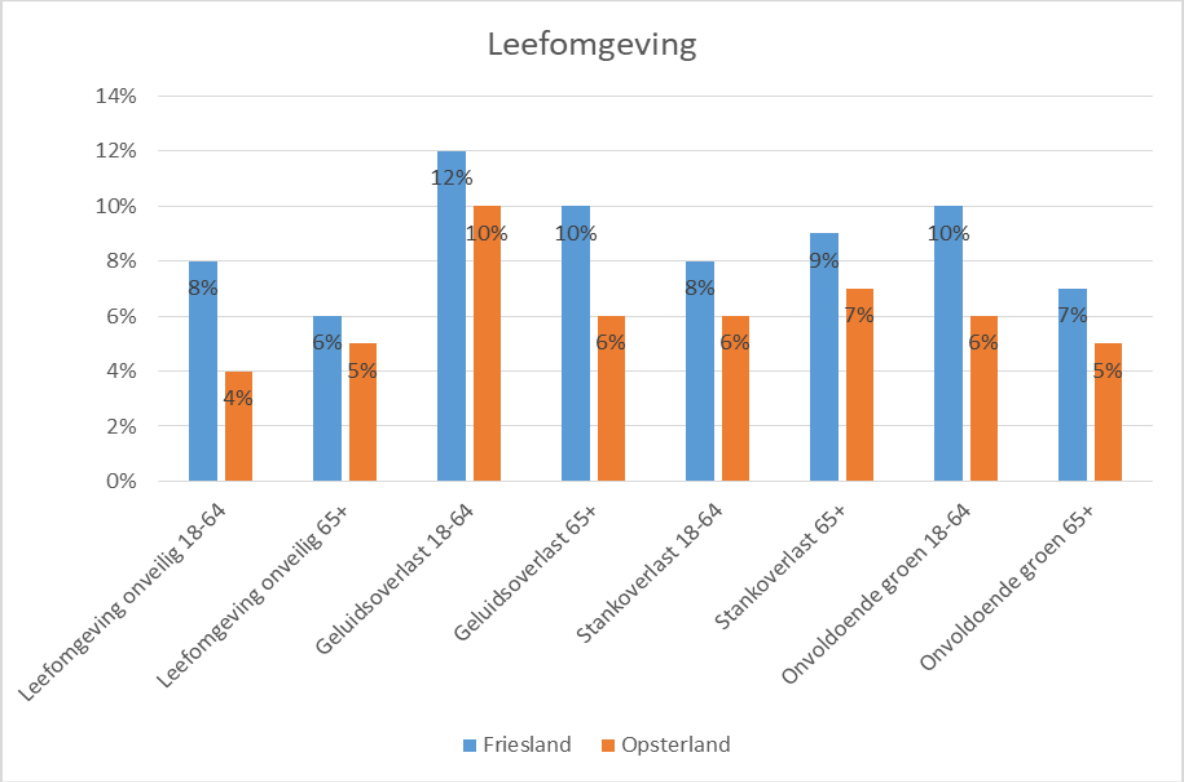
- **Positieve gezondheid**:
  - We geven uitvoering aan de Preventieagenda 2021-2030. De agenda bevat zeven actielijnen. Jaarlijks stellen wij een actieplan op. Hierin staan de acties per actielijn beschreven. De acties dragen bij aan de ambitie van de Preventieagenda 2021-2030. Positieve Gezondheid is hierin de basis.
  - Wij ondersteunen de Bloeizones in Beetsterzwaag, Bakkeveen en Wijnjewoude.
  - Wij versterken de sociale basis in de dorpen, met onder andere inzet van het welzijnswerk.

- **Gezond gewicht:**
  - In Gorredijk en Beetsterzwaag zijn beweeggroepen ondersteund. De sportlessen zijn ondersteund en gepromoot door buurtsportcoaches.
  - In overige dorpen zijn ook beweeggroepen opgezet. De activiteiten worden gepromoot via de app YnBeweging.
  - Gemeente Opsterland heeft de beweeggroepen gesubsidieerd, zodat de kosten voor deelnemers te dragen zijn. De trainers van de beweeggroepen zijn in dienst van Sport Fryslân.
  - In 2023 is het project 'Valpreventie' opgestart. Het doel hiervan is om 65+-ers met een verhoogd valrisico te bereiken en hen structureel wekelijks te laten bewegen onder begeleiding van een fysiotherapeut of een buurtsportcoach.
  - We voeren het project Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) uit. De activiteiten in dit project stimuleren gezonde voeding en beweging bij kinderen, jongeren en de ouders van basisschoolleerlingen. Daarnaast zet project in op samenwerking tussen ketenpartners.

- **NIX18**
  - De gemeente ondersteunt het project Nuchtere Fries (aangejaagd vanuit GGD Fryslân).
  - Wij ondersteunen en dragen Dry January uit in samenwerking met GGD Fryslân.

- **Rookvrije generatie**
  - Vanuit JOGG stimuleren wij activiteiten die bijdragen aan een Rookvrije Generatie.
  - We stimuleren rookvrije sportaccommodaties vanuit JOGG.
  - Wij ondersteunen de campagne Stoptober.

3.2.2 Gezonde Leefomgeving

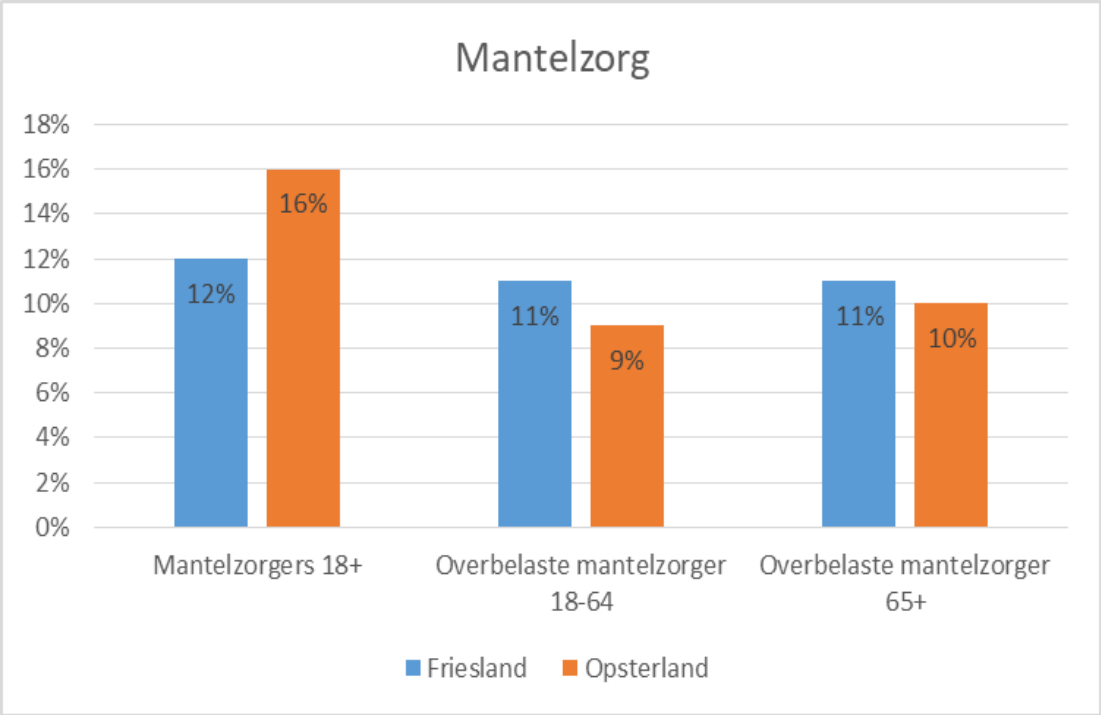

Toelichting
Wat opvalt, is dat de gemeente Opsterland in 2020 qua leefomgeving in alle opzichten beter scoort dan Friesland als geheel.

Duiding
De omgeving van gemeente Opsterland is objectief gezien ook groener dan andere Friese gemeenten. Dit kan verklaren waarom onze inwoners hun leefomgeving groener beoordelen. Tegelijkertijd is de bevolkingsdichtheid in onze gemeente ook lager dan in andere gemeenten. Minder mensen betekent minder menselijke activiteiten die geur veroorzaken, zoals koken en afvalproductie. Een plattelandsomgeving heeft ook minder verkeer. Dit kan ook bijdragen aan beperkte stankoverlast, en ook geluidsoverlast. Daarnaast kan de natuurlijke omgeving, beperkte bevolkingsdichtheid, afgelegen ligging en minder verkeer bijdragen aan een veilig gevoel in de leefomgeving. Een belangrijke knop waar we aan kunnen draaien om gezonde leefomgeving is het behouden van het plattelandskarakter.

3.2.3 Mantelzorg

Mantelzorg is onbetaalde en vaak langdurige zorg voor zieke familieleden of vrienden. Dit kan verzorging zijn of hulp bij dagelijkse activiteiten.

Toelichting

In Opsterland is 16% van de inwoners boven de 18 jaar mantelzorger (GGD Gezondheidsmonitor 18-64 jaar, 2020). Van de mantelzorgers tussen de 18 jaar en 64 jaar is 9% overbelast en boven de 65 jaar is 10% overbelast.

Duiding

Overbelasting wordt onder andere bepaald door de draagkracht en draaglast van een mantelzorger. De draagkracht is wat een mantelzorger aankan, de draaglast geeft aan hoe zwaar de zorg voor hem of haar is. Beide moeten in balans zijn. Als er te lang, te veel van een mantelzorger wordt gevraagd, heeft dit negatieve gevolgen. Zowel voor de lichamelijke als geestelijke gezondheid van de mantelzorger. Tijdig signaleren van overbelasting is dus belangrijk.

Opsterland biedt mantelzorgers diverse mogelijkheden om te voorkomen dat zij overbelast raken:

- Dagbesteding voor de partner en zo nodig het inzetten van huishoudelijke hulp.
- Doorverwijzing naar voorliggende voorzieningen zoals een klussendienst (via Code Hans of hulp via een dorpssteunpunt) en Saar aan huis (aanvullende mantelzorg).
- Doorverwijzing naar de zorgverzekeraar.
- Verstrekken van het jaarlijks het mantelzorgcompliment.
- Organisatie van een middag voor mantelzorgers rond de Dag van de Mantelzorg.

Met betrekking tot pre-mantelzorg is beleid vastgesteld en ingevoerd op basis van een motie van de raad. Het beleid maakt het mogelijk om mantelzorgunits te plaatsen zowel buiten als binnen de kern.

Samengevat, een mogelijke verklaring dat het aantal overbelaste mantelzorgers lager ligt in onze gemeente, kan komen door onze inzet om hen te ontlasten.

3.2.4 Deelname aan sport

Het ledenpercentage is het aantal mensen dat een lidmaatschap heeft bij één of meer bij NOC*NSF aangesloten sportbonden, afgezet tegen het aantal inwoners

Leeftijdscategorie	% inwoners met een lidmaatschap bij één of meer sportbonden (Gemeente)	% inwoners met een lidmaatschap bij één of meer sportbonden (Provincie)	% inwoners met een lidmaatschap bij één of meer sportbonden (Nederland)
0 t/m 4	1,9%	2,9%	2,9%
5 t/m 9	37,9%	37,5%	37,6%
10 t/m 14	63,0%	63,2%	60,4%
15 t/m 19	50,9%	46,2%	41,9%
20 t/m 24	42,4%	32,8%	28,5%
25 t/m 29	38,6%	29,2%	24,2%
30 t/m 34	32,5%	27,8%	21,9%
35 t/m 39	33,8%	26,9%	20,8%
40 t/m 44	32,7%	27,8%	22,1%
45 t/m 49	28,4%	25,1%	22,0%
50 t/m 54	24,9%	24,0%	22,0%
55 t/m 59	24,3%	21,5%	20,8%
60 t/m 64	20,6%	20,0%	19,4%
65 t/m 69	19,8%	19,8%	19,0%
70 t/m 74	20,0%	19,0%	18,4%
75 t/m 79	18,3%	18,2%	18,0%
80 t/m 84	13,2%	14,0%	12,7%
85 t/m 89	6,9%	8,5%	7,6%
90 t/m 94	3,9%	5,8%	4,2%
95+	2,2%	1,7%	2,1%

Wijk	2022	2021	2020	SES_WOA	Gemidd. Leden% NL
Langezwaag	38,1%	39,4%	40,3%	0,21	28,4 %
Lippenhuizen	35,3%	38,5%	36,9%	0,19	27,9 %
Tijnje	33,6%	34,6%	33,7%	0,17	27,9 %
Hemrik	32,7%	36,0%	36,5%	0,13	26,0 %
Terwispel	32,3%	32,2%	31,5%	0,23	28,4 %
Wijnjewoude	32,1%	32,9%	33,7%	0,09	25,0 %
Luxwoude	30,5%	29,1%	29,5%	0,34	31,4 %
Bakkeveen	30,1%	30,7%	31,9%	0,18	27,9 %
Beetsterzwaag	29,1%	29,8%	30,3%	0,11	26,0 %
Gorredijk	28,0%	28,0%	27,8%	-0,07	21,4 %
Frieschepalen	27,5%	27,9%	26,0%	0,28	31,4 %
Jonkerslân	27,2%	27,8%	27,7%	0,32	31,4 %
Ureterp	26,2%	27,7%	27,4%	0,08	25,0 %
Nij Beets	25,9%	25,3%	27,8%	0,18	27,9 %
Siegerswoude	25,7%	27,1%	27,7%	0,31	31,4 %

Toelichting

Het ledenpercentage is weergegeven in een ‘ranking’ per dorp. Het betreft het ledenpercentage voor de hele bevolking per dorp, sporttak overstijgend. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen 2022, 2021 en 2020. Het dorp met het hoogste ledenpercentage in 2022 staat bovenaan. Daarnaast is in de tabel de SES-WOA score van 2022 toegevoegd (Sociaal Economische Status – Welvaart Opleiding Arbeidsverleden) en het ledenpercentage van de dorpen/wijken met een vergelijkbare SES-WOA score. Uit deze tabel blijkt dat er in 10 dorpen meer leden zijn dan in vergelijkbare dorpen/wijken in Nederland.

Duiding

Een verklaring voor de hoge sportdeelname in onze gemeente voor de groep 5 t/m 54 jaar kan onze beleidsinzet zijn. Door middel van het Volwassenenfonds en het Jeugdsportfonds

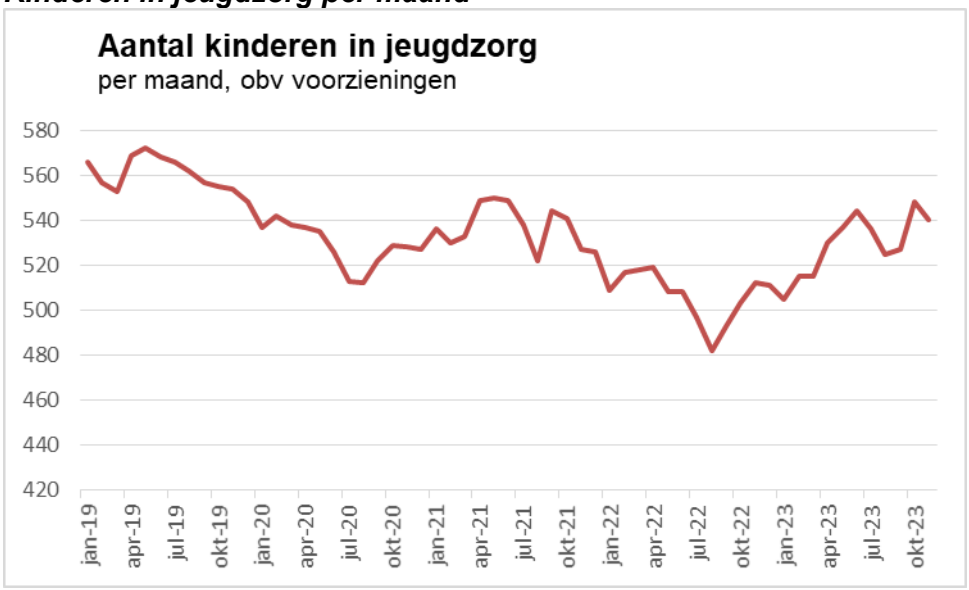
stelt de gemeente inwoners met onvoldoende financiële mogelijkheden in staat te sporten en lid te worden van een sportvereniging. In 2022 hebben 80 inwoners een beroep gedaan op het Volwassenenfonds en 140 kinderen op het Jeugdsportfonds. Tegelijkertijd zetten we ook in op projecten als Sûn Opsterland. Daarmee geeft onze gemeente ook een impuls aan initiatieven om sport en bewegen te stimuleren. We stimuleren peuter- en kleutersport. We hebben een beweegteam beschikbaar.
Een mogelijke verklaring is dat een Mienskip een rol speelt bij de hoge sportdeelname. De lokale sportverenigingen en evenementen kunnen een belangrijke rol spelen in het Mienskip-gevoel. Vrienden en familie spelen ook een belangrijke rol om mensen te motiveren aan sportactiviteiten.

3.3 Opgroeien

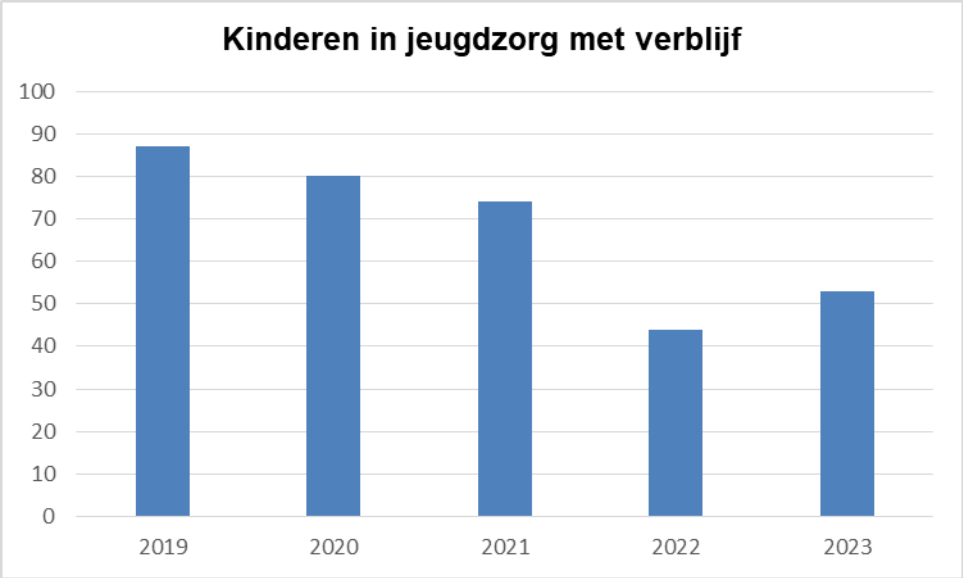
3.3.1 Jeugdigen in zorg

Gemeenten hebben de plicht om jeugdhulp en ondersteuning te bieden en om alle vormen van jeugdhulp beschikbaar te stellen. Bijvoorbeeld voor jongeren met een beperking, stoornis, aandoening of opgroeiprobleem. Daarbij kan het gaan om hulp aan huis bij problemen in het gezin, maar ook bij psychische en/of gedragsproblemen van kinderen en jongeren.

Kinderen in jeugdzorg per maand

Kinderen in jeugdzorg met verblijf per jaar

Toelichting

Het gemiddelde aantal jeugdigen met een jeugdhulptraject in 2023 is toegenomen ten opzichte van 2022. We zien ook een toename van jeugdigen in 2023 met jeugdhulp met verblijf t.o.v. van 2022. We zien dat dit een landelijke trend is.

Duiding

Onderzoek naar oorzakelijk factoren voor deze toename toont een langjarige trend waarin steeds meer kinderen en jongeren problemen lijken te rapporteren[2]. Onderzoekers zien dat dit verband houdt met diverse factoren. We zien effecten van prestatie- en geluksdruk in de maatschappij en problematisch sociale mediagebruik. We zien de effecten op de gezinnen in Nederland van grote crisissen zoals armoede, de wooncrisis, de coronacrisis en de klimaatcrisis. We zien dat hulpvragen steeds complexer geworden en dat het aantal echtscheidingen toeneemt. Het belang voor opgroeien in een kansrijke omgeving neemt in toenemende mate toe. Een andere mogelijke oorzaak is het problematiseren, medicaliseren en individualiseren van hulpvragen, waardoor kinderen en jongeren sneller in zorg terecht komen. Een belangrijke knop waar wij aan kunnen draaien is positieve gezondheid en investeren in een kansrijke omgeving.

[2] NJI. 2021. Het groeiend jeugdzorggebruik: duiding en aanpak. Het groeiend jeugdzorggebruik (nji.nl)

3.3.2 Jeugdigen naar school

Overzicht leerlingen tot 18 jaar			
Schooljaar	**2020-2021**	**2021-2022**	**2022-2023**
Primair onderwijs	2.526	2.715	2.422
Regulier onderwijs	*2.466*	*2.644*	*2.362*
Speciaal onderwijs	*60*	*71*	*60*
Voortgezet onderwijs	1.629	1.784	1.791
Regulier onderwijs	*1.581*	*1.710*	*1.711*
Speciaal onderwijs	*48*	*74*	*80*
MBO (tot 18 jaar)	380	383	363
Totaal tot 18 jaar	**4.535**	**4.882**	**4.576**
Voortijdig schoolverlaters	54	59	64
Aantal kinderen/jeugdigen met ontheffing van de leerplicht	16	17	13

Toelichting
Deze cijfers zijn gebaseerd op schooljaren, niet op kalenderjaren. Een deel van de ontheffingen is permanent. Het gaat dan om kinderen/jeugdigen die zodanig gehandicapt zijn dat onderwijs geen optie is. Daarnaast zijn er nog verschillende andere redenen dat kinderen/jeugdigen een (tijdelijke) ontheffing krijgen.

In het schooljaar 2022-2023 is het aantal leerlingen in onze gemeente met meer dan 300 leerlingen in gedaald (naar 4.576). Over de gehele regio bekeken nam het aantal leerlingen af, met uitzondering van Smallingerland.

Duiding
De daling in het aantal leerlingen is demografisch. Opvallend is dat er geen thuiszittende leerlingen zijn geregistreerd binnen onze gemeente, maar dat zij er in de praktijk wel zijn. Dit kan te maken hebben met de manier van registratie en definitieverschillen. Daarnaast is er nog niet een compleet beeld van de groep leerlingen die volgens de definitie geoorloofd thuis zitten. In de regio zijn zorgen over alle jeugdigen die om wat voor reden dan ook voor langere tijd thuis komen te zitten.

De Leerplichtambtenaar wordt ingezet om ongeoorloofd verzuim en voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Het aantal voortijdig schoolverlaters staat gelijk aan het aantal kinderen dat geen startkwalificatie heeft behaald.

Er waren 151 Opsterlandse leerlingen die voortijdig de schoolbanken verlieten. De meesten hiervan zijn leerlingen die overbelast zijn. Dit komt door een opeenstapeling van problemen, waardoor ze niet in staat zijn een opleiding te volgen. De mogelijke verklaringen onder paragraaf 3.3.1. kunnen ook hier van toepassing zijn.

En er zijn zogenaamde ‘opstappers’. Dit zijn jongeren die aan het werk willen. Van de voortijdig schoolverlaters (VSV’ers) zijn er 58 uitgestroomd, omdat zij weer naar school gaan, zijn gaan werken of omdat ze 23 jaar zijn geworden.

4. Financiën *(Participatie, Wmo, Jeugd)*

4.1 Participatie

4.1.1 BUIG

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) waarin verschillende geldstromen zijn gebundeld tot één geldstroom (art. 69, Participatiewet). De gebundelde uitkering is een specifieke uitkering. De gelden zijn bestemd voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie.

Jaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BUIG budget	€ 8.297.711	€ 7.938.362	€ 8.306.167	€ 8.548.754	€ 7.797.395	€ 8.562.078
Uitgaven BUIG	€ 8.328.406	€ 7.986.561	€ 7.727.272	€ 8.056.139	€ 7.448.877	€ 8.132.520
Resultaat BUIG	€ -30.695	€ -48.199	€ 578.895	€ 492.615	€ 348.518	€ 429.558

Toelichting

In de jaren 2020 - 2023 is een ruim positief resultaat behaald op de BUIG-gelden. Omdat de BUIG-uitkering gedeeltelijk historisch bepaald wordt, wordt het budget van de gemeente in de toekomst lager vastgesteld.
Het definitieve budget voor 2023 bedraagt € 8,6 miljoen. Van het beschikbare budget is € 8,1 miljoen uitgegeven. Het voordeel op de het BUIG-budget bedraagt in 2023 € 430.000.
Met inachtneming van de stijging van de kosten per uitkering en het oplopend aantal loonkostensubsidies is de verwachting dat het toegekende BUIG-budget in 2024 toereikend is.

Duiding

De stagnatie in de daling van de bijstandsuitkeringen in onze gemeente leidt ertoe dat onze uitgaven lager zijn. Dit sluit aan bij het landelijke beeld. De werkloosheid in Nederland ligt momenteel laag.

4.2 Wmo maatwerkvoorziening (ZIN/pgb)

De kosten voor de uitvoering van de Wmo bestaan hoofdzakelijk uit de kosten van de maatwerkvoorzieningen in de vorm van zorg in natura (ZIN) en een persoonsgebonden budget (pgb).
Het aantal inwoners in Opsterland dat één of meer vormen van ondersteuning krijgt van de Wmo op 1 januari is 1.735. Een aantal inwoners ontvangt meerdere vormen van ondersteuning.

Wmo-maatwerkvoorziening (ZIN/pgb)

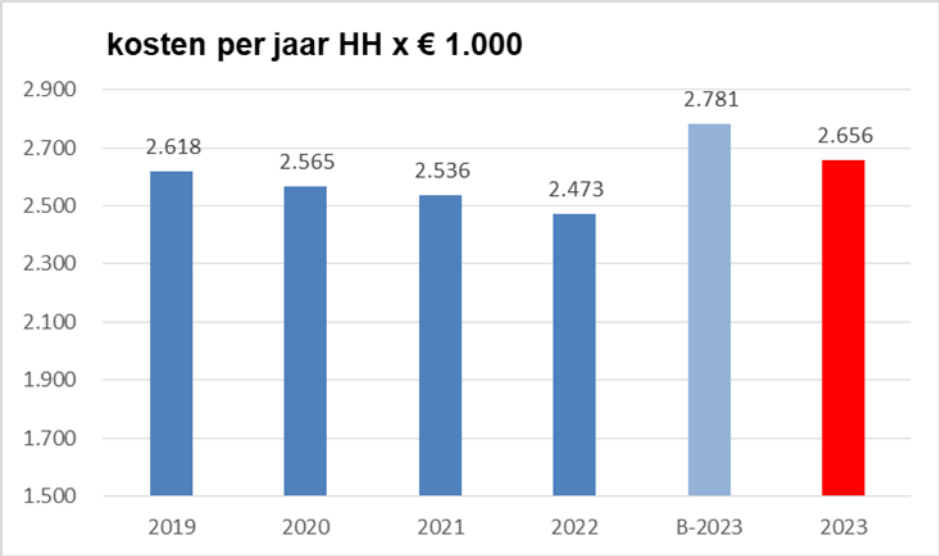
	Unieke cliënten	R- 2020	R-2021	R-2022	B-2023	2023
Huishoudelijke hulp	817	€ 2.565	€ 2.536	€ 2.473	€ 2.781	€ 2.656
Begeleiding	249	€ 1.353	€ 1.348	€ 1.373	€ 1.454	€ 1.436
Dagbesteding	110	€ 713	€ 744	€ 692	€ 713	€ 652
Vervoer	743	€ 448	€ 370	€ 359	€ 475	€ 447
Rolstoel	204	€ 261	€ 105	€ 88	€ 150	€ 74
Woonvoorziening	156	€ 178	€ 274	€ 279	€ 350	€ 213
Overig	60	€ 112	€ 100	€ 94	€ 100	€ 123
Totaal ZIN		€ 5.630	€ 5.477	€ 5.358	€ 6.023	€ 5.601
PGB		€ 277	€ 294	€ 251	€ 250	€ 247
Totaal maatwerkvoorziening	**1.735**	**€ 5.907**	**€ 5.771**	**€ 5.609**	**€ 6.273**	**€ 5.848**

Unieke cliënten 01-01-2023
Kosten * € 1.000

Toelichting
Het budget voor de Wmo-maatwerkvoorzieningen (ZIN en pgb) is in 2023 begroot op afgerond €6,3 miljoen. De gerealiseerde kosten in 2023 zijn €5,8 miljoen.
In 2023 zijn de kosten voor Wmo-maatwerkvoorzieningen (ZIN en pgb) t.o.v. 2022 gestegen met ruim 4%.

Duiding
De stijging van de kosten wordt enerzijds veroorzaakt door een stijging van het aantal huishoudens dat een voorziening heeft voor hulp bij het huishouden. De andere reden is de indexatie van de tarieven.

4.2.1 Huishoudelijke Hulp

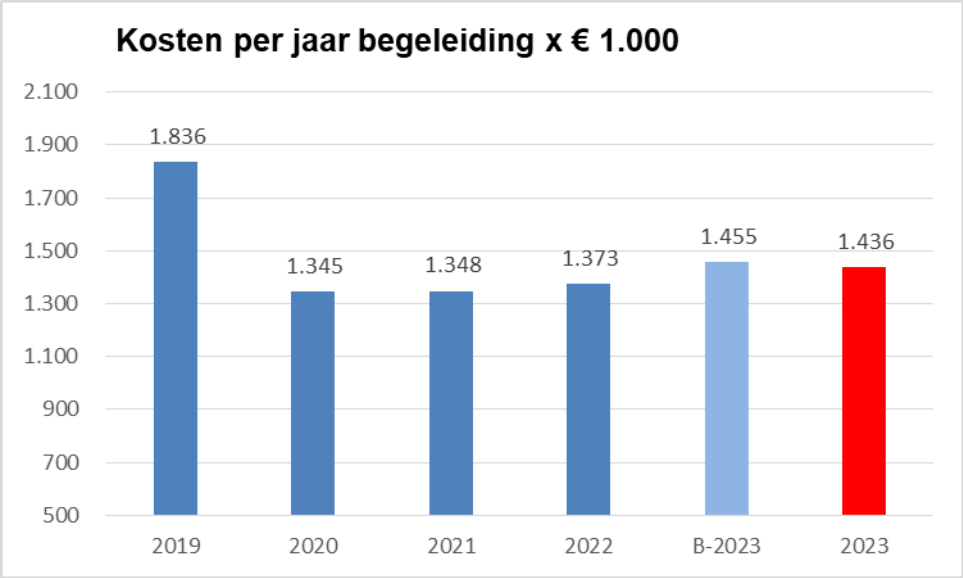
Toelichting
De absolute kosten van Huishoudelijke Hulp laten dankzij de invoering van het normenkader in de periode 2019-2022 een daling zien, ondanks het stijgende aantal gebruikers en de stijgende gemiddelde uurprijs.

Duiding
In 2023 stijgen de kosten vanwege het groeiend aantal huishoudens met een voorziening en omdat de gemiddelde norm voor het aantal uren Huishoudelijke hulp bereikt is. Daarnaast stijgen de kosten ook door indexatie van tarieven.

Het toepassen van het normenkader heeft geleid tot een daling van het gemiddeld aantal uren Huishoudelijke Hulp per week dat wordt gedeclareerd door de zorgaanbieder. Een gemiddelde van 2 uur gedeclareerde zorg per week is de nieuwe norm voor Huishoudelijke Hulp geworden.

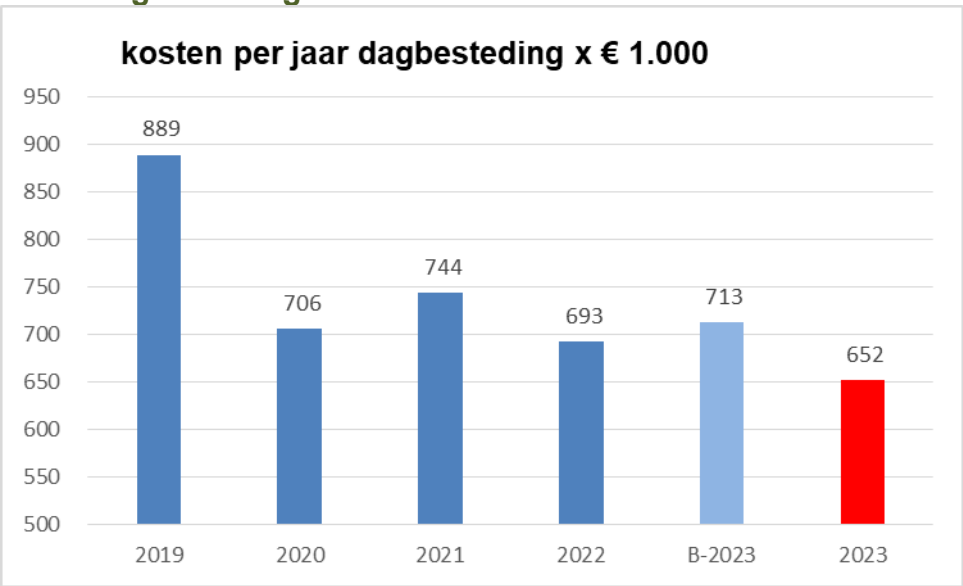
Daarmee hebben we volledig invulling gegeven aan de doelstelling (2,1 uur per week) die tijdens de bezuinigingsronde in 2020 is vastgesteld.

4.2.2 Begeleiding

Toelichting
In 2020 zijn de Wmo-producten voor begeleiding en dagbesteding opnieuw ingekocht.
Bij de overgang van 2019 naar 2020 is scherp gekeken naar de indicatie van de zwaarte van de zorg van inwoners. Dit heeft geleid tot een gemiddeld lagere indicatie van de zwaarte van de zorg. Dit heeft weer geleid tot een lagere gemiddelde prijs per uur en lagere kosten voor begeleiding.

4.2.3. Dagbesteding

Toelichting
De kosten voor dagbesteding in 2023 vallen lager uit dan in voorgaande jaren. Ook zijn de kosten in 2023 lager uitgevallen dan begroot.

Duiding
Naast de individuele maatwerkvoorzieningen dagbesteding verstrekt de gemeente ook middelen aan ZuidOostZorg om op 3 locaties in de gemeente een collectieve voorziening dagbesteding aan te bieden. De kosten voor deze voorziening bedroegen in 2023 € 351.000. De prijs per dagdeel die de gemeente betaalde, is in lijn met de gemiddelde prijs van een maatwerkvoorziening.

Opmerking: over de zwaarte van de doelgroep zijn geen kwantitatieve gegevens beschikbaar, want deze worden niet geregistreerd.

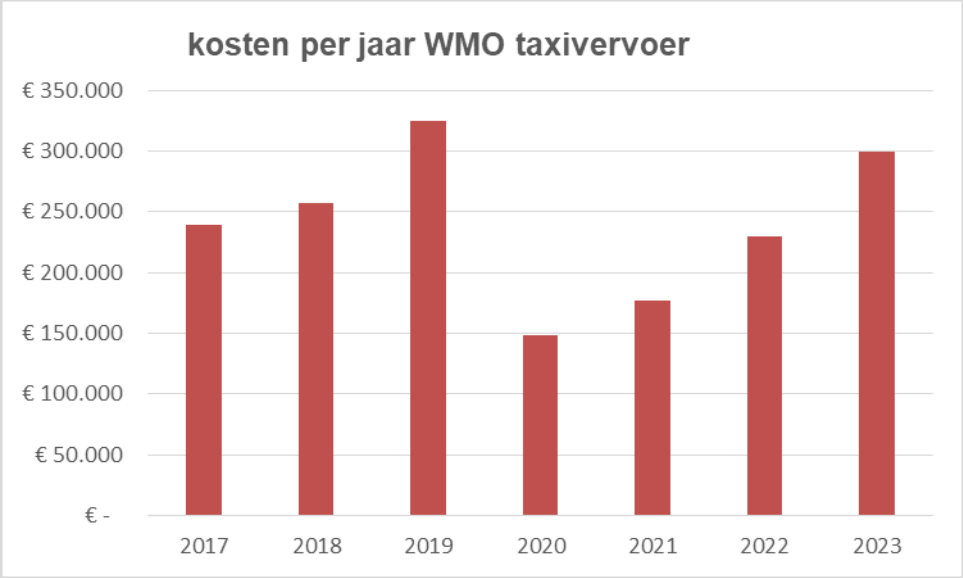
4.2.4 Woningaanpassingen

Woningaanpassingen				
Jaar	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
categorie				
trapliften	€ 62.000	€ 62.000	€ 76.000	€ 61.000
tilliften	€ 14.000	€ 20.000	€ 13.000	€ 7.000
douche/toiletvoorziening	€ 15.000	€ 17.000	€ 13.000	€ 10.000
woonunit	€ 15.000	€ 63.000	€ 26.000	€ 0
woningaanpassing	€ 58.000	€ 64.000	€ 128.000	€ 113.000
overig	€ 14.000	€ 48.000	€ 20.000	€ 22.000
Totale kosten	**€ 178.000**	**€ 274.000**	**€ 276.000**	**€ 213.000**

In de kosten genoemd onder ‘overig’ zijn onder meer de kosten voor onderhoud opgenomen.

Duiding
De verklaring van de stijging en daling van de kosten hangt nauw samen met het gebruik, zoals beschreven in paragraaf 3.1.3.

4.2.5 Taxi

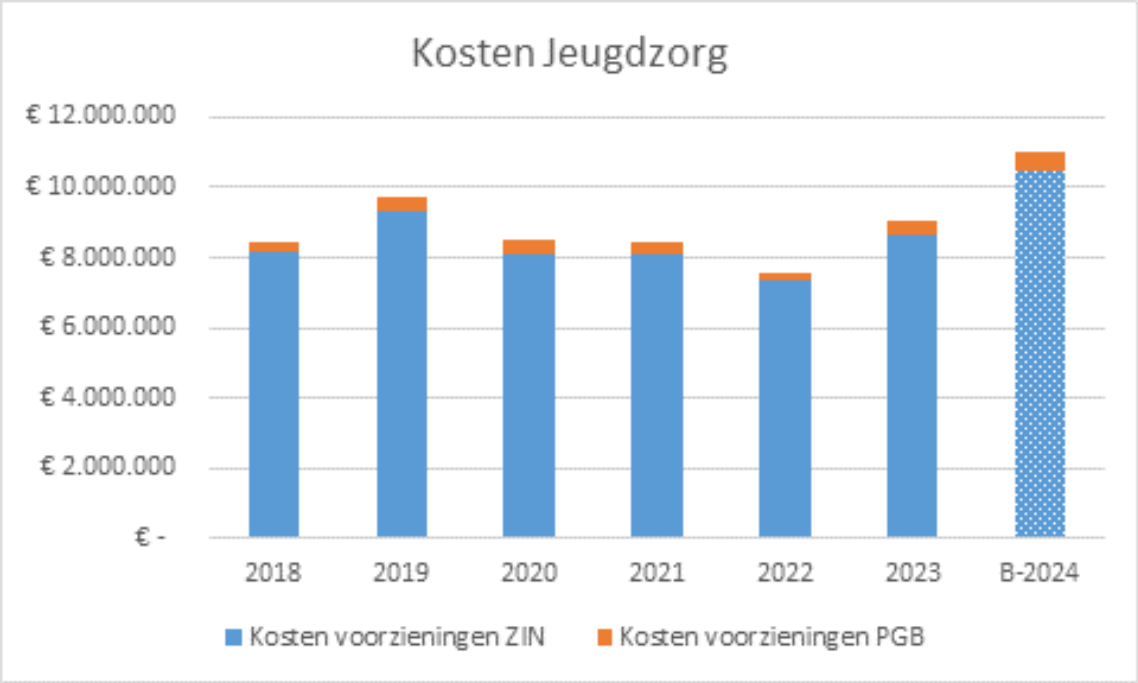
Toelichting
De halvering van het gebruik en daarmee van de kosten in 2020 en 2021 is het gevolg van de corona-pandemie en de aanpassing van het tarief per kilometer en de invoering van het opstaptarief.

Duiding
Vanaf 2021 zijn het aantal kilometers (en jaarlijks wordt het tarief dat betaald wordt aan de vervoerder verhoogd) en daarmee ook de kosten weer gestegen. Daarnaast brandstofprijzen zijn vanaf 2022 sterk gestegen door de inflatie. Kortom, de kosten van het WMO taxivervoer stijgen door de vraag, de prijs van de dienst en de prijs van brandstof.

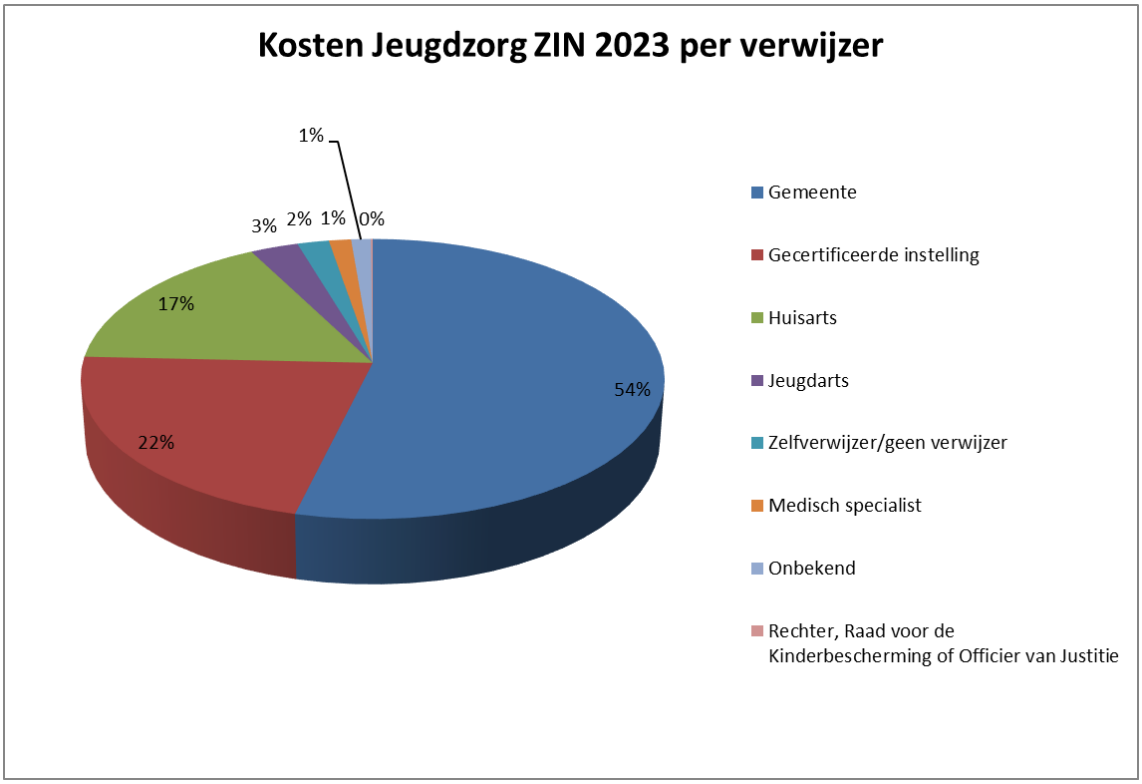
4.3 Opgroeien

4.3.1 Jeugdzorg

Kosten jeugdzorg voorzieningen ZIN en PGB

Kosten jeugdzorg per verwijzer

Toelichting

Het budget voor Jeugd (ZIN + pgb) bedraagt in 2023 € 8,4 miljoen. Daarnaast is het begroting 2023 bijgesteld in de najaarsrapportage. De kosten laten ten opzichte van 2022 een flinke stijging zien. Zonder koerswijzigingen verwachten we in gemeente Opsterland een structureel financieel tekort voor jeugdhulp van afgerond € 2 miljoen voor 2024.

Van de kosten die gemaakt worden voor maatwerkvoorzieningen ZIN Jeugd is in 2023 54% van de gevallen de gemeente de verwijzer naar de specialistische jeugdzorg. Daarnaast is een groot deel van de verwijzingen door de huisarts (17%) ook beoordeeld door de POH-Jeugd-medewerker

Duiding
Deze stijging wordt deels veroorzaakt door de indexatie van de tarieven (5%). Daarnaast zien we een stijging van het aantal kinderen met een voorziening in de jeugdzorg. Oorzaken hiervoor staan benoemd bij paragraaf 3.3.1.

We zien ook dat andere factoren dan de hier boven al genoemde oorzaken oorzakelijk zijn voor het toenemen van het jeugdhulpgebruik. Zoals dat verwijzers meer zijn gaan verwijzen naar specialistische jeugdhulp door een gebrek aan een voorliggend alternatief. De gemeente heeft nauwelijks regie over onafhankelijke partijen als artsen, Gecertificeerde instellingen (GI's) en rechters die mogen verwijzen naar tweedelijns jeugdhulp en die bepaalde hulpvormen verplicht kunnen stellen. Ook in gemeente Opsterland zien we dit, ondanks maatregelen zoals de praktijkondersteuner Jeugd (POH) bij de huisartsen en het contact wat er is met de GI's. We zien ook dat jeugdhulp regelmatig wordt ingezet ter vervanging van onderwijs bij gebrek aan betere alternatieven. Belangrijke knoppen waar wij kunnen draaien is contractmanagement, investeren in het voorliggend veld en normaliseren.

4.3.2 Jeugdzorg 18+

Overzicht betaalde kosten Jeugdzorg 18 jaar en ouder					
Jaar	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Kosten jeugdzorg 18+	€ 515.000	€ 503.000	€ 542.000	€ 535.000	€ 512.000
Waarvan verwijzer gemeente	€ 443.000	€ 432.000	€ 470.000	€ 350.000	€ 440.000
Dat is in %	86%	86%	87%	65%	86%
Waarvan verblijf	€ 244.000	€ 235.000	€ 145.000	€ 281.000	€ 180.000

Toelichting
De kosten voor jeugdzorg voor jeugdigen die ouder zijn dan 17 bedragen de afgelopen 5 jaren iets meer dan € 500.000 per jaar. Het overgrote deel van deze kosten hangt samen met een voorziening waarbij de gemeente de verwijzer is. Door eerder een passende vorm van zorg te zoeken voor de jeugdige na de 18e verjaardag kan er op termijn mogelijk een besparing gerealiseerd worden. De knop waar we aan kunnen draaien is het organiseren van de juiste hulp op de juiste plek. De Toegang is één van de knoppen die hieraan kan bijdragen.

5. Klanttevredenheid

5.1 Klanttevredenheid (Wmo/Jeugd)

Toelichting

Jaarlijks voert de gemeente Opsterland een cliëntervaringsonderzoek uit onder de inwoners die gebruikmaken van ondersteuning en hulp op basis van de Wmo en de Jeugdwet (wettelijke verplichting). Vanaf 2021 worden maandelijks de gegevens van inwoners, die zijn gestart met het gebruikmaken van ondersteuning en hulp op basis van de Jeugdwet en de Wmo, naar het onderzoeksbureau gestuurd.

Met betrekking tot het onderzoek onder inwoners die gebruik maken van ondersteuning en hulp op basis van de Jeugdwet is de respons te laag. De resultaten zijn daardoor niet representatief. Voor de inwoners die gebruikmaken van ondersteuning en hulp op basis van de Wmo geldt dat het onderzoek wel representatief is. Wij constateren dat de tevredenheid over de dienstverlening door de gemeente licht is gestegen[3].

5.2 Klachten

Klachten 2016-2023

Jaar	Aantal klachten
2016	8
2017	7
2018	11
2019	7
2020	6
2021	3
2022	4
2023	9

Klachten 2023

Onderdeel	Bejegening	Kwaliteit dienstverlening
W&I	4	
Jeugd	3	
Wmo	1	1

Toelichting

De klachten hebben betrekking op de dienstverlening van de consulenten Wmo, Jeugd & Hulpverlening en Werk & Inkomen. In de periode 2016 t/m 2021 is enkel het aantal klachten bijgehouden. Met ingang van 1 januari 2022 is ook onderscheid gemaakt tussen bejegening en de kwaliteit van de dienstverlening. We zien dat het aantal klachten beweegt in een brandbreedte van 3 – 11 klachten per jaar.

Duiding

De insteek is om de ‘klachten’ informeel te behandelen. Dat houdt in dat we vaak in gesprek gaan en proberen samen met de klager een passende oplossing te vinden. De huidige wijze van registreren geeft ons meer inzicht en helpt ons om verbeteringen te kunnen doorvoeren.

[3] Rapportage Cliëntervaringsonderzoek Jeugdwet 2022/ Wmo 2022

5.3 Bezwaar en Beroep

Er zijn in 2023 in totaal 12 bezwaarschriften ingediend:
- 8 bezwaarschriften ingediend m.b.t. de Participatiewet (W&I);
- 1 bezwaarschriften ingediend m.b.t. Wmo;
- 1 bezwaarschriften ingediend m.b.t Jeugd;
- 2 bezwaarschriften ingediend m.b.t. overig.

Nadat het college een bezwaar heeft ontvangen zijn er een aantal mogelijkheden waarop het bezwaar kan worden afgehandeld.
- Het bezwaar is niet ontvankelijk. Dit houdt in dat een bezwaar niet inhoudelijk in behandeling wordt genomen, omdat het niet voldoet aan de vereisten die in de Awb staan. Dit is bijvoorbeeld het geval als het bezwaar na de bezwaartermijn is ingediend of dat er geen inhoudelijk gronden zijn aangevoerd (en deze ook niet zijn aangevuld nadat daarom is verzocht).
- Het bezwaar wordt door de indiener in getrokken. Een bezwaar kan worden ingetrokken, totdat het college een beslissing op bezwaar heeft genomen. Meestal wordt een bezwaar ingetrokken voordat de Bezwarencommissie advies heeft gegeven, maar kan het ook daarna.
- Het bezwaar is gegrond. Dat betekent dat de uitkomst van het besluit waartegen bezwaar is gemaakt, middels de beslissing op bezwaar wordt gewijzigd.
- Het bezwaar is ongegrond. Het besluit waartegen bezwaar is gemaakt wordt in stand gelaten.
- Een combinatie van bovenstaande uitkomsten is ook mogelijk.

Bezwaren 2023

Categorie	Aantal nieuw	Gegrond	Ongegrond	Niet ontvankelijk	
W&I	8	4	3	3	5
Wmo	1	-	-	-	1
Jeugd	1	1	-	-	-
Overig	2	-		-	2

Toelichting

In totaal heeft de bezwarencommissie in 2023 over 15 bezwaren advies uitgebracht. Hiervan waren 7 adviezen uit 2022 en 8 uit 2023. Het aantal afgehandelde zaken in 2023 is hoger dan het aantal ingediende bezwaren, omdat er in 2023 nog bezwaren zijn afgehandeld die in 2022 al waren ingediend.

De insteek is om, alvorens de bezwaren in behandeling te nemen, met de indiener in gesprek te gaan (premediation). Het resultaat kan zijn dat de bezwaren worden ingetrokken.

De bezwaren onder ‘overig’ zijn bijvoorbeeld bezwaren betreffende het leerlingenvervoer.

Duiding

In 2022 zien we een stijging van het aantal bezwaarschriften, met name bij W&I. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een substantieel aantal ingediende bezwaarschriften betreffende de Energietoeslag. In 2023 zijn er geen bezwaren ingediend, omdat de toeslag voor dit jaar pas vanaf 1 januari 2024 kan worden aangevraagd. De groep die de toeslag ambtshalve ontving, heeft deze wel in 2023 ontvangen.

Van de bezwaren die in 2023 zijn ingediend, zijn er drie die nog moeten worden afgerond.

Gezien het aantal besluiten dat we nemen beoordelen we het aantal bezwaren als relatief laag. Zeker in verhouding tot wat gegrond wordt verklaard. Dat getuigt van een goede gespreksvoering door de consulenten.

6. Conclusie

Het doel van de monitor sociaal domein in gemeente Opsterland is om inzicht te bieden in de effecten van het vastgestelde beleid, de financiële stand van zaken inzichtelijk te maken en de voortgang te kunnen monitoren. Het is een instrument voor het college van B&W en het management van de organisatie om bij te sturen bij onvoldoende voortgang van de realisatie van de doelen of dreigende overschrijding van budgetten.

In 2021 is gestart met de opzet van een integrale monitor voor het sociaal domein Opsterland, waarbij 2021 als referentiejaar wordt genomen en de monitor van daaruit wordt opgebouwd. De nu voorliggende monitor reikt tot eind 2023, met uitzondering van enkele specifieke bevindingen.

Het aantal uitkeringen op basis van PW en IOAW is de afgelopen 5 jaar gedaald in de gemeente Opsterland, waarbij de uitstroom in 2023 hoger is dan de instroom, behalve in het voorjaar en de zomer, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt. Landelijk is er een stagnatie in de daling van bijstandsuitkeringen, deels door een moeilijkere economische situatie. De groep die nu in de bijstand zit in de gemeente Opsterland heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Verder wordt steeds meer ingezet op loonkostensubsidies voor mensen met een arbeidsbeperking, wat resulteert in een uitstroom uit de uitkering. In 2023 waren er 71 loonkostensubsidies en 7 plekken Beschut Werk gerealiseerd. Daarnaast ondersteunt de gemeente 47 inburgeraars met inburgeren in 2023.

De GGD voert elke vier jaar de gezondheidsmonitor uit voor alle Friese gemeenten. Uit deze monitor blijkt dat het percentage inwoners met een (zeer) goed ervaren gezondheid is gestegen voor de leeftijdscategorie 18-64 jaar en 65 jaar en ouder. Desondanks geeft ook ongeveer de helft van het totaal aantal inwoners aan dat zij minder bewegen dan gewenst.

Het gemiddelde aantal jeugdigen met een jeugdhulptraject is in 2023 toegenomen, evenals het aantal jeugdigen met jeugdhulp met verblijf. Deze toename lijkt een landelijke trend te zijn, veroorzaakt door diverse factoren zoals prestatie- en geluksdruk, problematisch sociale mediagebruik, grote crisissen zoals armoede en de coronacrisis, en het problematiseren en medicaliseren van hulpvragen.

Wat betreft de kosten: De kosten voor de uitvoering van de Wmo bestaan hoofdzakelijk uit de kosten van maatwerkvoorzieningen in de vorm van zorg in natura (ZIN) en een persoonsgebonden budget (pgb). Het budget voor de Wmo-maatwerkvoorzieningen (ZIN en pgb) bedraagt in 2023 € 6,3 miljoen. In 2023 zijn de kosten voor Wmo-maatwerkvoorzieningen (ZIN en pgb) t.o.v. 2022 gestegen met ruim 4%. Deze stijging van de kosten wordt enerzijds veroorzaakt door een stijging van het aantal huishoudens dat een voorziening heeft voor hulp bij het huishouden. De andere reden is de indexatie van de tarieven.

Met betrekking tot het cliëntervaringsonderzoek: Jaarlijks voert de gemeente Opsterland een cliëntervaringsonderzoek uit onder de inwoners die gebruikmaken van ondersteuning en hulp op basis van de Wmo en de Jeugdwet (wettelijke verplichting). Vanaf 2021 worden maandelijks de gegevens van inwoners, die zijn gestart met het gebruikmaken van ondersteuning en hulp op basis van de Jeugdwet en de Wmo, naar het onderzoeksbureau gestuurd. Geconstateerd is dat de tevredenheid over de dienstverlening door de gemeente licht is gestegen (zie ook Rapportage Cliëntervaringsonderzoek Jeugdwet 2022/ Wmo 2022). Inwoners die gebruikmaken van ondersteuning en hulp op basis van de Wmo vinden het onderzoek representatief, terwijl voor de Jeugdwet de respons te laag is voor representatieve resultaten.

Als algehele conclusie kan worden gesteld dat de gemeente Opsterland zich inzet om de effecten van het vastgestelde beleid in het sociaal domein te monitoren en waar nodig bij te sturen. De daling van het aantal uitkeringen op basis van PW en IOAW toont positieve ontwikkelingen op het gebied van arbeidsparticipatie. Maar er blijven uitdagingen met betrekking tot de instroom in de bijstand, met name in bepaalde seizoenen en voor specifieke doelgroepen. De toenemende jeugdhulptrajecten wijzen op groeiende behoeften onder jongeren, waarbij diverse maatschappelijke en individuele factoren een rol spelen. Het cliëntervaringsonderzoek geeft inzicht in de tevredenheid over de geboden dienstverlening, waarbij verbeteringen zijn opgemerkt, maar ook aandachtspunten voor verder onderzoek. Het geheel van bevindingen biedt een basis voor continue evaluatie en verbetering van het sociale beleid binnen de gemeente.